

พุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์

Buddhist Way to Sustainable Self-Management of The Urban Community Network in Nakhon Sawan Province

ธนสิทธิ์ คณธา¹

Thanasit Conta

Received: July 25, 2023

Revised: September 29 2023

Accepted: October 07, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของความเป็นชุมชนเชิงพุทธวิถีในพื้นที่ชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) วิเคราะห์ความเป็นชุมชนนวัตกรรมพุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 250 คน 5 ชุมชน คัดเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่า IOC = 0.93 และแบบเก็บข้อมูลถอดบทเรียน มีค่า IOC = 0.92 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุมชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ชุมชน มีบริบทที่ใกล้เคียงกัน เป็นชุมชนเมือง มีแบ่งข้อมูลเป็น 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า มีระบบไฟฟ้าและน้ำประปา อยู่ในระดับดี ด้านเศรษฐกิจ มีอาชีพที่มีความมั่นคง มีสวัสดิการ อยู่ในระดับปานกลาง มีรายได้เพียงพอเลี้ยงครอบครัว อยู่ในระดับมาก ด้านสุขภาพ มีกลุ่ม อสม. ที่ให้ความช่วยเหลืออยู่ในระดับมาก ด้านการศึกษา มีการศึกษาและความรู้ในระดับปานกลาง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งแวดล้อม มีคนในชุมชนอุปนิสัยดี มีอากาศบริสุทธิ์ อยู่ในระดับมาก และ 2) ชุมชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ชุมชน มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ความเป็นบวร (บ้าน วัด และโรงเรียน) มี

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์; Nakhon Sawan Rajabhat University

ความเป็นชุมชนนวัตกรรมพุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง คือ มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาชุมชนจะร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี และมีการประชุม การทำกิจกรรมร่วมกัน การแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งทั้ง 3 นี้เป็นเสาหลักในการจัดการทุก ๆ อย่างในชุมชน โดยใช้ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล เป็นการสร้างเครือข่ายการสื่อสารซึ่งกันและกันในชุมชน และกับชุมชนอื่น ๆ

คำสำคัญ: พุทธวิถี, การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน, เครือข่ายชุมชนเมือง

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the context of Buddhist way community in urban areas in Nakhon Sawan province; and 2) to analyze the Buddhist way innovation community towards sustainable self-management of the urban community network in Nakhon Sawan province. It was the mixed methods research. The sample group consisted of 250 people in urban communities in Nakhon Sawan Municipality, 5 communities using purposive sampling. Data were collected using an estimation scale questionnaire with an IOC = 0.93 and a lesson learned data collection form with an IOC = 0.92. Quantitative data analysis used percentages, mean and standard deviations. Qualitative data used content analysis. The research results found that 1) all 5 sample communities that had similar contexts were urban communities. The information was divided into 6 areas: for infrastructure, it was found that there was a good level of electricity and water supply. In terms of economics, there were stable careers and welfare at a moderate level, enough income to support the family. In terms of health, there was a group of village health volunteers who provided assistance at a high level. In education aspect, there was a moderate level of education and knowledge. In social aspect, there was a high level of good relationships between people in the community. For environmental aspect, there were people in the community with good character, fresh air at a high level; and 2) all 5 sample communities had a temple as the center of the community that was Bowon (home, temple, and school). It was an innovative Buddhist way community

towards sustainable self-management of the urban community network, namely there were activities related to important Buddhist days. The community will cooperate very well. And they had a meeting, doing activities together, collaborative problem solving, these 3 were the main pillars for managing everything in a community using modern communication systems in the digital age. It created a communication network with each other in the community and with other communities.

Keywords: Buddhist Way, Sustainable Self-Management, Urban Community Network

บทนำ

ชุมชนในประเทศไทยมีการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก แต่ในชุมชนยังมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมอยู่ ความยากจนเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขเพื่อยกระดับเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพัฒนา โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ (จิตวิญญาณ) ที่มีคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นก้าวแรกในการพัฒนาสังคม ชุมชนให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาประเทศมิใช่มุ่งที่จะพัฒนาด้านวัตถุอย่างเท่านั้น จะต้องพัฒนาด้านจิตใจที่มีคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกันด้วย จึงจะเรียกว่า การพัฒนาที่สมบูรณ์ ชุมชนเมืองมีการพัฒนาด้านวัตถุมากพอสมควร แต่การพัฒนาด้านจิตใจของชุมชนเมืองยังมีปัญหาที่จะต้องแก้ไข และพัฒนาให้สมบูรณ์เท่าเทียมกับการพัฒนาด้านวัตถุ เช่นเดียวกันชุมชนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนเมืองที่น่าสนใจในการศึกษา และจะต้องพัฒนาตามแผนพัฒนาจังหวัดนครสวรรค์ ฉบับทบทวน (พ.ศ. 2561-2565) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์และเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์, 2561) ตลอดทั้งแผนงานสำคัญ (Flagship) ปีงบประมาณ 2563 ใน Platform 4 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ FS 20: ชุมชนนวัตกรรม วัตถุประสงค์ 1) ชุมชนมีชุดความรู้และนวัตกรรมเพื่อการจัดการตนเองในทุกมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (การพัฒนาค้น พัฒนาเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม และความสงบสุข) สามารถแก้ปัญหาชุมชนและปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง โดยการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน อันมีเป้าหมายสำคัญ คือ ชุมชนมีขีดความสามารถในการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนนวัตกรรม สามารถเปลี่ยนแปลงและจัดการปัญหาในชุมชน และ พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (สำนักงาน

คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.), 2566) ซึ่งสิ่งสำคัญที่พัฒนาชุมชนได้สมบูรณ์ ก็คือการพัฒนาด้านจิตใจด้วยพุทธวิธี

คนจนเมืองนครสวรรค์รวมพลเดินหน้าแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล รวม 71 ชุมชน ใช้เวลา 16 ปี สร้าง “บ้านมั่นคง” ไปแล้วกว่า 30 ชุมชน กว่า 4,000 ครัวเรือน ล่าสุด “ชุมชนหน้าวัดนครสวรรค์” 42 ครอบครัวกำลังเร่งสร้าง อร่ามศรี จันทรสุขศรี คณะทำงานการจัดการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยจังหวัดนครสวรรค์ (คทน.) กล่าวว่านครสวรรค์เป็นประตูไปสู่ภาคเหนือ และเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคกลาง ทำให้ที่ดินมีราคาแพง ประชาชนที่มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงที่ดินได้ แต่ต้องอยู่อาศัยในเมืองเพราะเป็นแหล่งทำมาหากิน เช่น ค้าขายในตลาด ทำงานรับจ้าง ส่วนใหญ่บุกรุกที่อยู่อาศัยในที่ดินราชพัสดุ ที่ดินวัด/สำนักงานพระพุทธศาสนา เทศบาล รถไฟ เช่าที่ดินเอกชน ฯลฯ จากการสำรวจในครั้งนั้น (ช่วงปี 2550) พบว่า มีชุมชนในเขตเทศบาลบุกรุกที่ดินของราชพัสดุ 25 ชุมชน ที่ดินวัด/สำนักงานพระพุทธศาสนา 8 ชุมชน ที่ดินตนเอง/เช่าเอกชน 18 ชุมชน และที่ดินอื่น ๆ 10 ชุมชน รวม 16,319 ครัวเรือน จึงนำไปสู่การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชาวชุมชน ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดได้ร่วมกันตั้ง “คณะกรรมการเมือง” ขึ้นมา เพื่อการวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ คณะกรรมการเมืองประกอบด้วย เทศบาลนครนครสวรรค์ ธารักษ์จังหวัดนครสวรรค์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์จังหวัด การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การประปา ตัวอย่างการขอเช่าที่ดินรัฐหรือราชพัสดุเพื่อแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเขตเทศบาลนครสวรรค์ เช่น ชุมชนสวรรค์เมืองใหม่และหน้าวัดนครสวรรค์ ถือเป็นตัวอย่างที่ดีที่หน่วยงานรัฐให้การสนับสนุน แต่ในเขตเทศบาลนครสวรรค์ยังมีอีกหลายสิบชุมชนหลายพันครอบครัวที่ยังแก้ไขปัญหไม่ได้ ซึ่งขณะนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำมติไปขับเคลื่อนเพื่อให้เห็นผลเป็นรูปธรรม (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2565)

ดังนั้น จากการศึกษาและสำรวจสภาพปัญหาเครือข่ายชุมชนเมืองโดยวิธีการค้นคว้าข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ยังขาดการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งในเมืองกระแสโลกเจริญทางวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการพุทธวิธีสู่การจัดการตนเองของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ขึ้น เครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีโครงการบ้านมั่นคงส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชนเพื่อยังการขาดการจัดการที่ดี และการพัฒนาชีวิตด้านจิตใจ โดยการเริ่มต้นที่ครอบครัว โรงเรียน (สถานศึกษา) วัด ชุมชน ที่สำคัญจะต้องดำเนินชีวิตตามนวัตกรรมการพุทธวิธี บ้าน วัด โรงเรียนพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทของความเป็นชุมชนเชิงพุทธวิถีในพื้นที่ชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นชุมชนนวัตกรรมพุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ดังนี้
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ได้ศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ประชากรในเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวนรวม 86,703 คน ชุมชนในเขตเทศบาล มี 71 ชุมชน สํารวจประชากร ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2566 (เทศบาลนคร นครสวรรค์, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัด นครสวรรค์ จำนวน 5 ชุมชน คือ 1) ชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ 2) ชุมชนเขากบเอราวัง 3) ชุมชนวัด พุทธ 4) ชุมชนหลวงปู่ท้าว 5) ชุมชนพระบางมงคล ชุมชนละ 50 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (เทศบาลนครนครสวรรค์, 2565)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม และแบบ เก็บข้อมูลถอดบทเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยอาศัยแนวความคิดเกี่ยวกับพุทธวิถี การจัดการ ตนเองอย่างยั่งยืน เครือข่าย จากเอกสารหนังสือ ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีลักษณะ ดังนี้

1. แบบสอบถาม มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน มี 25 ข้อ 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็น ลักษณะแบบเลือกตอบ 6 ระดับ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามเกนต์ ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นแบบปลายเปิดได้แก่ ปัญหาใน ชุมชน ข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาชุมชน

2. แบบเก็บข้อมูลถอดบทเรียน พุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของ เครือข่ายชุมชนเมืองจังหวัดนครสวรรค์ มี 5 ประเด็นหลัก คือ 1) ทบทวนเป้าหมาย และสถานการณ์ จริตเกิดขึ้น มี 4 ข้อ ได้แก่ (1) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระ (2) กิจกรรมการจัดการขยะในชุมชน (3)

กิจกรรมทำความสะอาดในวัดใกล้ชุมชน (4) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพการออกกำลังกาย มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด 2) ทบทวนการทำงานชุมชน มี 4 ข้อ ได้แก่ (1) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระ (2) กิจกรรมการจัดการขยะในชุมชน (3) กิจกรรมทำความสะอาดในวัดใกล้ชุมชน (4) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพการออกกำลังกาย มีลักษณะเป็นทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด 3) สิ่งที่ต้องทำ/ไม่ควรถ้าในทำงานชุมชน มี 4 ข้อ ได้แก่ (1) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระ (2) กิจกรรมการจัดการขยะในชุมชน (3) กิจกรรมทำความสะอาดในวัดใกล้ชุมชน (4) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพการออกกำลังกาย มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด 4) การประเมินโครงการ/กิจกรรมชุมชน ควรทำต่อหรือไม่ควรทำต่อ มี 4 ข้อ ได้แก่ (1) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระ (2) กิจกรรมการจัดการขยะในชุมชน (3) กิจกรรมทำความสะอาดในวัดใกล้ชุมชน (4) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพการออกกำลังกาย มีลักษณะเป็นทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด 5) ข้อเสนอแนะความต้องการของชุมชน มีลักษณะแบบปลายเปิด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน ที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 2) คัดเลือกประเด็นคำถามที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของเนื้อหาการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 3) จัดทำร่างแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน โดยแบ่งเป็นประเด็นที่ต้องการศึกษา

2. การตรวจแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน ที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) นำร่างแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนเพื่อตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน (IOC) และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรจำนวน 30 คน เพื่อหาจุดบกพร่องของแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน ให้ได้มาซึ่งแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน ที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย 2) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม มีค่า IOC = 0.93 และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน มีค่า IOC = 0.92 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุมเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยอีกครั้ง แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากร ก่อนนำแบบสอบถาม และแบบเก็บข้อมูลตอบทเรียน ฉบับปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปให้กลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามที่กำหนดไว้ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจสภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลต่าง ๆ พุทธวิธีการจัดการตนเองของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2. ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 ชุมชน ๆ ละ 5 ครั้ง โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามเกณฑ์การพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของมาตรการวัดของลิเคิร์ต ในการพิจารณาตัดสินคะแนนเฉลี่ยที่ได้รับจากการให้ข้อมูล (Best, J. W., 1977 อ้างถึงในมัทชูพร วงศาเคน และธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2558) ซึ่งกำหนดน้ำหนักคำตอบเป็นค่าของคะแนนเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 6 ระดับ คือ ไม่มี = 0 น้อยที่สุด = 1, น้อย = 2, ปานกลาง = 3, มาก = 4, และมากที่สุด = 5 และตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นแบบปลายเปิดได้แก่ ปัญหาในชุมชน ข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาชุมชน

3. จัดเวทีถอดบทเรียนกลุ่มตัวแทนเป้าหมายชุมชนละ 10 คน 5 ชุมชน รวมเป็น 50 คน โดยใช้แบบถอดบทเรียนมี 5 ประเด็นหลัก คือ 1) ทบทวนเป้าหมาย และสถานการณ์จริงเกิดขึ้น 2) ทบทวนการทำงานชุมชน 3) สิ่งที่ต้องทำ/ไม่ควรทำในการทำงานชุมชน 4) การประเมินโครงการ/กิจกรรมชุมชน ควรทำต่อหรือไม่ควรทำต่อ 5) ข้อเสนอแนะความต้องการของชุมชน มีลักษณะแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนาม โดยนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและตีความหมาย แยกแยะ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลตามเครื่องมือวิจัยได้ดังนี้

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมายมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หาค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แบบเก็บข้อมูลถอดบทเรียน เพื่อวิเคราะห์ความเป็นชุมชนนวัตกรรมพุทธวิธีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มี 5 ประเด็นหลัก โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น}}{\text{ความถี่ทั้งหมด}} \times 100$$

2. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

- หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

- หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

3. การแปลความหมายของข้อมูลการประมาณค่า 5 ระดับ ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาขอบเขตของคะแนนเพื่อใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, อ้างถึงในนฤมล เนตรวิเชียร, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 0.00 – 1.49	หมายถึง ระดับความคิดเห็น ไม่มี

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง พุทธวิธีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 5 มีบริบทที่ใกล้เคียงกัน เป็นชุมชนที่มีบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) สัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกัน เข้าวัดทำบุญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ แต่มีสภาพที่แออัดของชุมชน ปัญหาขยะ ปัญหาถนนขอยแคบเล็ก ระบบไฟฟ้า น้ำประปา ยังอยู่ในระดับที่ต้อง

ปรับปรุง สรุป 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่ามีระบบไฟฟ้าและน้ำประปา อยู่ในระดับดี ด้านเศรษฐกิจ มีอาชีพที่มีความมั่นคง อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสุขภาพ มีกลุ่ม อสม. ที่ให้ความช่วยเหลือ อยู่ในระดับมาก ด้านการศึกษา มีการศึกษา และความรู้ในระดับปานกลาง ด้านสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชน ความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งแวดล้อม มีคนในชุมชนอุปนิสัยดี อยู่ในระดับมาก

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในชุมชนที่เป็นเมือง คือ 1) ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน 2) ปัญหา ยาเสพติด 3) ปัญหาเด็กแว้น วัยรุ่นมั่วสุม 4) ปัญหาเรื่องขยะ ทั้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง 5) ปัญหา ไฟฟ้าถนนไม่สว่าง 6) ปัญหาคลองวงจรปิดในบริเวณชุมชนไม่เพียงพอ 7) ปัญหาร้านค้าเปิด นักดื่ม ส่งเสียงดัง เปิดเพลงดัง ดึกตี 1-3 มีฉาซีฟกลางคืน 8) ปัญหาคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ 9) ปัญหาเสียงตามสายในชุมชนเสียงเบา 10) ปัญหาแบ่งพรรคแบ่งพวก ขาดความสามัคคี

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาชุมชน คือ 1) การจัดการเรื่องขยะ เพิ่มถังขยะ 2) จัดกิจกรรม ส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้ชุมชนมีรายได้ ส่งเสริมร้านค้าสวัสดิการชุมชน พัฒนาอาชีพเสริมรายได้ ผู้สูงอายุ 3) พัฒนาระบบกล้องวงจรปิดให้ทั่วชุมชน 4) กิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีชุมชน 5) ให้ ตำรวจสายตรวจมาลาดตระเวนบ่อย ๆ 6) จัดกิจกรรมออกกำลังกาย 7) จัดกิจกรรมฟั่งธรรม ปฏิบัติ ธรรม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และปลูกจิตสำนึกคนในชุมชน 8) จัดกิจกรรมทำความสะอาด 9) จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี 10) พัฒนาระบบน้ำประปา ไฟฟ้าตามถนนซอยต่าง ๆ

2. จากการประชุมถอดบทเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่

ชุมชนพระบางมงคล ตั้งอยู่ หมู่ที่ 49 ตำบลวัดไทรย์ อำเภอมืองนครสวรรค์ เป็นชุมชน อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครนครสวรรค์ เขตที่ 4 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 1,098 คน มีอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และบริการต่าง ๆ มีความเป็น บว (ร) (บ้าน วัด โรงเรียน) มี ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี มีวัดพระบางมงคลเป็น ศูนย์กลางของชุมชน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่ไม่มีโรงเรียนในเขตชุมชน ซึ่งเดินทางไปเรียนใน โรงเรียนใกล้ ๆ เช่น โรงเรียนประชานุเคราะห์ โรงเรียนนวมินทราชูทิศฯ โรงเรียนเทศบาลวัดช่อง

ชุมชนหลวงปู่ท้าวพัฒนา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 53 ตำบลปากน้ำโพ อำเภอมืองนครสวรรค์ เป็น ชุมชนอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครนครสวรรค์ เขตที่ 4 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 489 คน มีอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และบริการต่าง ๆ มี มีความเป็น บว (ร) มีประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ มีสำนักสงฆ์ชวศิริกัลยาณ (หลวงปู่ท้าว) เป็นศูนย์กลางของชุมชน แต่ไม่มีโรงเรียนในเขตชุมชน ซึ่งเดินทางไปเรียนในโรงเรียน

ใกล้เคียง ๆ เช่น โรงเรียนประชานุเคราะห์ โรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ โรงเรียนเทศบาลวัดช่อง โรงเรียนศิริวงศ์วิทยา

ชุมชนวัดพุทธมงคลนิมิต ตั้งอยู่ หมู่ 75 ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นชุมชนอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครสวรรค์ เขตที่ 4 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 1,026 คน มีอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และบริการต่าง ๆ มีความเป็น บว (ร) มีประธานชุมชนเป็นผู้นำ บริหารงานโดยคณะกรรมการชุมชน กลุ่มอสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ มีวัดพุทธมงคลนิมิตเป็นศูนย์กลางของชุมชน แต่ไม่มีโรงเรียนในเขตชุมชน ซึ่งเดินทางไปเรียนในโรงเรียนใกล้เคียง ๆ เช่น โรงเรียนศิริวงศ์วิทยา โรงเรียนประชานุเคราะห์ โรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ โรงเรียนนครสวรรค์

ชุมชนเขากบเอราวัณตั้งอยู่ หมู่ที่ 67 ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นชุมชนอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครสวรรค์ เขตที่ 4 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 807 คน มีอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และบริการต่าง ๆ มีความเป็น บว (ร) มีประธานชุมชนผู้นำ บริหารงานโดยคณะกรรมการชุมชน กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ มีวัดวรนาถบรรพต (วัดกบ) เป็นศูนย์กลางของชุมชน มีโรงเรียนในเขตชุมชน คือ โรงเรียนเทศบาลวัดวรนาถบรรพต มีโรงเรียนใกล้เคียง ๆ เช่น โรงเรียนประชานุเคราะห์ โรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ โรงเรียนนครสวรรค์

ชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ตั้งอยู่ หมู่ที่ 46 ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นชุมชนอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลนครสวรรค์ เขตที่ 4 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 1,098 คน มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และบริการต่าง ๆ มีความเป็น บว (ร) มีประธานชุมชนเป็นผู้นำบริหารงานโดยคณะกรรมการชุมชน กลุ่มอสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ มีวัดสุวรรณคีรีสันติวราราม เป็นศูนย์กลางของชุมชน แต่ไม่มีโรงเรียนในเขตชุมชน ซึ่งเดินทางไปเรียนในโรงเรียนใกล้เคียง ๆ เช่น โรงเรียนยุวพัฒน์นครสวรรค์ โรงเรียนประชานุเคราะห์ โรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์ โรงเรียนเทศบาลวัดช่อง โรงเรียนศิริวงศ์วิทยา

เป้าหมายเครือข่ายชุมชนเมืองที่จะขับเคลื่อนร่วมกัน คือ กิจกรรมแปรรูปผลิต เช่น ทำยาสีฟันสมุนไพร ทำสเปรย์ตะไคร้หอมไฉยง ทำน้ำยาล้างจาน กิจกรรมส่งเสริมกลุ่มอาชีพจักสาน ตะกร้าพลาสติก หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP กิจกรรมการจัดการเก็บขยะ จัดที่ตั้งถังขยะ และมีการแยกชนิดของขยะเพื่อนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้นำไปขายสร้างรายได้ กิจกรรมทำความสะอาด (Cleaning Day) กิจกรรมฟั่งธรรม ปฏิบัติธรรม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพการออกกำลังกายให้ประชาชนมีสุขภาพดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทของความเป็นชุมชนเชิงพุทธวิถีในพื้นที่ชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ทั้ง 5 ชุมชนกลุ่มตัวอย่าง มีบริบทที่ใกล้เคียงกัน เป็นชุมชนที่มีบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) สัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกัน เข้าวัดทำบุญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง มีการศึกษาส่วนมากอยู่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มีอาชีพที่หลากหลาย มีรายได้ค่อนข้างต่ำ ส่วนมากมีการศึกษาในหรือต่ำกว่า มีอาชีพหลากหลายและส่วนมากมีรายได้ต่อเดือนในระดับต่ำ ส่วนมากมีอาชีพขายค้า ร้อยละ 56 และส่วนมากมีรายได้ต่อเดือนในระดับต่ำ ทั้งที่เนื่องจากการจัดการตนเองของชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นสำคัญ การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อน พัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชุมชนเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2560) พบว่า วิถีชีวิตแบบเมือง จะมีลักษณะของผู้ที่แตกต่างในลักษณะการดำรงชีวิตกันอย่างมาก ซึ่งจะสามารถเห็นได้ในตลอดเวลาว่า ในชุมชนหนึ่งจะมีทั้งคนรวย คนจน คนมีกินทุกมือ คนอดอยาก คนมีที่หลับนอนสบาย คนไร้ที่พักพิง (นอนข้างถนน ตามป้ายรถเมล์) มีความหลากหลาย ความแปลกแยกแตกต่างทางสังคมจำนวนมากมาย ลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจน ความต่างคนต่างอยู่จะมากในชุมชนเมือง ความเห็นแก่ตัว ความเร่งรีบ วิธีการกินแบบรวดเร็ว อยู่กับการทำมาหากินเป็นหลัก มีเงินตัวกลางในการกระทำต่าง ๆ ของการดำรงชีพ เป็นต้น ซึ่งในส่วนของข้อมูลพื้นฐานชุมชนเมืองกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ชุมชน แบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่ามีระบบไฟฟ้า และน้ำประปา อยู่ในระดับดี ด้านเศรษฐกิจ มีอาชีพที่มีความมั่นคง มีสวัสดิการ อยู่ในระดับปานกลาง มีรายได้เพียงพอเลี้ยงครอบครัว อยู่ในระดับมาก ด้านสุขภาพ มีกลุ่ม อสม. ที่ให้ความช่วยเหลือ อยู่ในระดับมาก มีสุขภาพอยู่ระดับใด อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการศึกษา มีการศึกษา และความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก มีความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งแวดล้อม มีคนในชุมชนอุปนิสัยดี อยู่ในระดับมาก มีอากาศบริสุทธิ์ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญโชค บุญมี และธนัสธา โรจนตระกูล (2564) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นใน 5 มิติ พบว่า การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน ด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเงินชุมชน และด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นมิติการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ด้านที่เสนอมาโดยสังเขปนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยพลัง

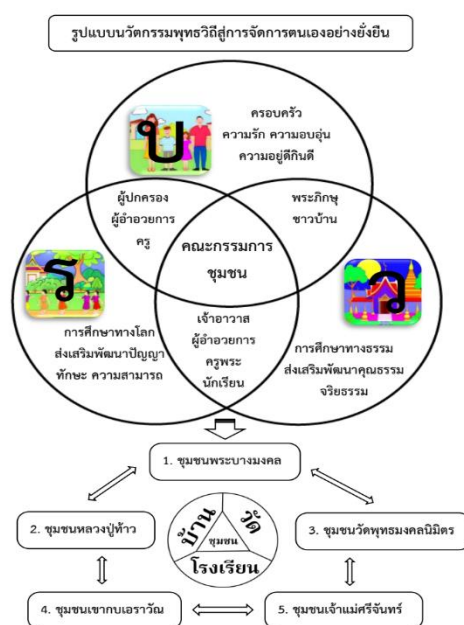
จากกระบวนการ กลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชาสังคม” ซึ่งที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง และสรุปข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในชุมชน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาไฟฟ้าตามถนนไม่สว่าง ปัญหาคลองวงจรปิดในบริเวณชุมชนไม่เพียงพอ ปัญหาเสียงตามสายในชุมชนเสียงเบา ปัญหาสายไฟสายเน็ตไม่เรียบร้อย ปัญหาน้ำประปาไม่ไหล ปัญหาท่อระบายน้ำอุดตัน ปัญหาถนนเล็กแคบ ขรุขระ ด้านสังคม ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ปัญหายาเสพติดของวัยรุ่นในชุมชน ปัญหาเด็กแว้นวัยรุ่นมั่วสุมตอนดึก ปัญหาคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือแบ่งพรรคแบ่งพวก ปัญหามิฉฉาซึกกลางคืนขาดความซื่อสัตย์ ปัญหาผู้สูงอายุมากขึ้น ด้านเศรษฐกิจ ปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ไม่มีสวัสดิการ ขาดความรู้สร้างอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะ ที่ทิ้งขยะไม่เพียงพอ ทิ้งขยะไม่เป็นที่ และไม่มีรถไปเก็บขยะ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาและให้การศึกษา ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของเพ็ญศักดิ์ เพิ่มประยูร และนพดล เจนอักษร (2562) พบว่า 1) องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้การบริหารอย่างมีส่วนร่วม การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและการจัดการศึกษาสำหรับทุกคน 2) ผลการยืนยันองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง เป็นองค์ประกอบซึ่งมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

2. การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนนวัตกรรมการพุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความเป็นชุมชนนวัตกรรมการพุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนเมืองจังหวัดนครสวรรค์ จากการสรุปผลการถอดบทเรียนชุมชน จำนวน 5 ชุมชน คือ 1) ชุมชนพระบางมงคล 2) ชุมชนหลวงปู่ท้าวพัฒนา 3) ชุมชนวัดพุทธมงคล 4) ชุมชนเขากบเอราวัณ มีวัดรณาดบรรพต (วัดกบ) ชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ ทั้ง 5 ชุมชนเมืองมีความเป็น บวร (บ้าน วัด และโรงเรียน) มีประธานชุมชนผู้นำบริหารงานโดยคณะกรรมการชุมชน กลุ่มอสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ถึงบางชุมชนไม่มีโรงเรียนอยู่ในชุมชนแต่ก็มีโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงสามารถส่งบุตรหลานไปศึกษาได้ สิ่งสำคัญที่เป็นนวัตกรรมการพุทธวิถีการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน การประชุม การทำกิจกรรมร่วมกัน การแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งจะสิ่งที่เกี่ยวข้อง บ้าน วัด และโรงเรียน เป็นหลักในการจัดการทุกๆ อย่างในชุมชน โดยเชื่อมโยงกันด้วยระบบการสื่อสารที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล มีกลุ่มไลน์ กลุ่ม Facbook แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ทั้ง 5 ชุมชนกลุ่มตัวอย่างนี้มีความเป็น บวร อันประกอบด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่ง

เป็นชุมชนนวัตกรรมพุทธรูทที่มี 3 หน่วยงานเป็นเสาหลักของชุมชนและสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ในทุก ๆ ด้าน เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของชลวิทย์ เจริญจิตต์ และคณะ (2565) พบว่า 1) ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพ พบว่า องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและสามารถสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพได้คือ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้การบริหารกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม ภายใต้ปัจจัยความสำเร็จ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเสียสละ และด้านการสรุป บทเรียน 2) ถอดบทเรียนแนวทางการยกระดับศักยภาพเครือข่ายสัมมาชีพให้มีความยั่งยืน พบว่า การยกระดับเครือข่ายสัมมาชีพจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อเข้าใจพื้นที่ การปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมโดยเฉพาะนวัตกรรมเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง ความยั่งยืนในการพัฒนา และการมุ่งสู่การพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ และ 3) พัฒนารูปแบบการสร้างนวัตกรรมเครือข่ายสัมมาชีพ พบว่า การพัฒนารูปแบบการสร้าง นวัตกรรมเครือข่ายสัมมาชีพสู่ระดับนโยบายจะต้องอาศัยการสร้างผู้นำ การสร้างเครือข่าย ผ่านกิจกรรมการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และการติดตามประเมินผลเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และผลวิจัยของพิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์ (2561) พบว่า รูปแบบนวัตกรรม การจัดการของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนที่สำคัญคือ จะต้องสร้าง ค้นหาทายาทปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการสานต่อและขยายผลการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์การจากภายนอก เพื่อเป็นพลังทางวิชาการเสริมการขับเคลื่อนสิ่งที่สำคัญ ต่อมาคือ ต้องมีการสร้างวิสัยทัศน์ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เกิดความต่อเนื่องและขยายผลไปยังผู้สนใจได้ แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการรับรู้ในระดับที่กว้างขวางมากขึ้นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานผ่านสื่อทุกช่องทาง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากรูปแบบนวัตกรรมพุทธวิถีสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน มี 3 เสาหลัก คือ บ้าน (บ) หมายถึง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และประชาชนทุกคนในชุมชน วัด (ว) หมายถึง สถานที่ประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา เจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และผู้ปฏิบัติธรรม โรงเรียน หมายถึง สถานที่ศึกษา ผู้อำนวยการ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ทั้ง 3 เสาหลักนี้จะประสานร่วมกัน ส่งเสริม พัฒนา กิจกรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละเสาหลักจะใช้บทบาทหน้าที่ นโยบายหลัก ความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม ในการทำงานร่วมกัน ขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนทั้งทางวัตถุและจิตใจ ในรูปแบบนวัตกรรมนี้สร้างเครือข่ายสู่ชุมชนอื่น ๆ ที่ทำความร่วมมือในมิติเดียวกันนี้ เกิดเครือข่ายไปสู่ระดับจังหวัด ระดับประเทศ หรือระดับนานาชาติได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รูปแบบนวัตกรรมนี้สามารถนำไปเป็นนโยบายพัฒนาชุมชนเมืองได้ทุกจังหวัดของ

ประเทศ

2. เป็นแนวทางการจัดการตนเองของชุมชนเมืองเพื่อลดช่องโหว่สำหรับการบริหารของรัฐที่ไม่เข้าใจปัญหาของชุมชนเมือง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยนี้นำไปใช้ประโยชน์กับชุมชนเมือง เพื่อการจัดการตนเองทุก ๆ ด้าน และเชื่อมต่อกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี
2. หน่วยงานที่ควรนำไปใช้ เทศบาลในเขตเมืองของจังหวัด หรือชุมชนที่เป็นเมือง มีหนาแน่นของประชากร โดยสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมมือกันทำกิจกรรม และช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์ และคณะ. (2565). นวัตกรรมทางสังคมกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 1-14.
- เทศบาลนครนครสวรรค์. (2565). *ข้อมูลพื้นฐาน เทศบาลนครนครสวรรค์*. เข้าถึงได้จาก <http://www.nsm.go.th/information.php>.
- นฤมล เนตรวิเชียร. (2560). *การพัฒนารูปแบบการให้บริการวิชาการผ่านระบบสารสนเทศออนไลน์*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญโชค บุญมี และธนิสสา โรจนตระกูล.(2564). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อ.เมืองสุโขทัย จ.สุโขทัย. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3), 133-141.
- พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์. (2561). รูปแบบนวัตกรรมจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *รมยสาร*, 16(1), 9-24.
- เพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร และนพดล เจนอักษร. (2562). การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 887-897.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2560). แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (การประหยัดมัธยัสถ์พอกินพอใช้) ของประชาชนอาเซียน กรณีศึกษานครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 7(3), 62-85.

- มัชชุพร วงศาเคน และธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2558). ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวหน้าผสมสารสกัดจากใบชาเขียวในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. (รายงานการวิจัย). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2565). 16 ปี...คนจนเมืองนครสวรรค์ร่วมพลังสร้างบ้านมั่นคง. เข้าถึงได้จาก <https://web.codi.or.th/20220129-30670/>.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.). (2566). แผนงานสำคัญ (Flagship) ปีงบประมาณ 2563. เข้าถึงได้จาก[https://nriis.go.th/FileUpload/ AttachFile/News/256212011610171527971.pdf](https://nriis.go.th/FileUpload/AttachFile/News/256212011610171527971.pdf)
- สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดนครสวรรค์ ฉบับทบทวน (พ.ศ.2561-2565). (อัดสำเนา)